

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การศึกษาถือเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการบ่งบอกถึงระดับการพัฒนา ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก หากมีระบบการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้กระบวนการพัฒนาคนในชาติด้านการศึกษาที่มีผลผลิตที่มีคุณภาพสามารถประยุคค์ความรู้ที่ได้รับในการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียม อาณาประเทศ การจัดการศึกษาที่เป็นระบบมีประสิทธิภาพนอกจากส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนา ประเทศแล้วยังสามารถทำให้กระบวนการบริหารงานต่าง ๆ ภายในประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีระดับการพัฒนาเชิงประจักษ์ ทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การบริหารราชการแผ่นดินก่อให้เกิดความมั่นคงในการบริหารประเทศ และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีอย่างมีระบบซึ่งก็คือการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วิสัยทัศน์ของรัฐในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 มีความเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้นจำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะในการบริหารจัดการด้านศึกษานั้นต้องอาศัย ความรู้ ทุก ๆ ด้านเพื่อให้ทันกับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการ สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องเร่งสร้างให้เกิด ขึ้นกับคนในชาติเพื่อให้ประชาชนคนไทยสามารถติดตามการเปลี่ยนแปลง และตามทัน การเปลี่ยนแปลง ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องมีแนวปฏิบัติเป็นหลักการเดียวกันก็คือ เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ดังปรากฏในจุดประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ ต้องการพัฒนา คุณภาพของนักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มศักยภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้ บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือ ศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาทั้งด้านแนวคิด องค์กรความรู้ กระบวนการบริหารจัดการ การปฏิบัติทุกระดับชั้นนั้นเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีจิตสาธารณะ และในการจัดการศึกษานั้นกระบวนการเรียนรู้ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับการศึกษา ดังนั้นการให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ถือเป็นสิ่งที่นักการศึกษาต้องทำ การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทำได้ดังนี้ ประการที่ 1 การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิต เริ่มต้นตั้งแต่ครอบครัวและชุมชน เป็นผู้วางรากฐานชีวิตของเด็กเพื่อให้เข้มแข็งและเติบโต ประการที่ 2 การพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐาน เช่น กระทรวงศึกษาธิการจะต้องปรับโครงสร้างของหลักสูตรให้มีหลักสูตรแกนกลาง ทยอยละ 60 เพื่อสร้างอุดมการณ์ร่วมกันของความเป็นไทย และให้มีหลักสูตรท้องถิ่น ทยอยละ 40 โดยให้คณะบุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน จะต้องสร้างเครือข่ายครู เพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ รวมทั้งต้องรื้อระบบการวัดผลและการสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อ ประการที่ 3 การพัฒนาสมรรถนะเพื่อก้าวทันโลก สถาบันเอกชนและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาแรงงานและในการสร้างนักวิทยาศาสตร์ โดยสถาบันอุดมศึกษาจะต้องปรับระบบและทำงานร่วมกัน ประการที่ 4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกองค์กรได้เข้ามามีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต(รุ่ง แก้วแดง, 2541:33) ยังคงเกิดปัญหาในทุกภาคส่วน ทั้งการศึกษาสามัญ วิชาชีพและศาสนา เด็กและเยาวชนบางส่วนยังคงขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ประชาชนยังคงขาดความรู้ในการพัฒนาอาชีพ มีปัญหาในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ ขาดการบูรณาการระหว่างการศึกษาอาชีพกับการศาสนาที่เป็นวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ชุมชนกับโรงเรียน ขาดความร่วมมือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ยังมีการสอนศาสนาในทางที่ผิดและใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มทำลายความมั่นคงของประเทศ

แม้ว่ารัฐบาลได้จัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มาเป็นระยะเวลา ยาวนาน แต่ก็ยังพบว่า การศึกษาของประชาชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ได้เรียนอย่างทั่วถึง มีคนที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษายู่จำนวนมากการศึกษาโดยเฉลี่ยของประชากรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศมาก ทั้ง ๆ ที่การศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรูปแบบการจัดการศึกษาหลากหลายมาก ได้แก่ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(1) และ 15(2) สถาบันศึกษาปอเนาะ ศูนย์ฝึกอบรมจริยธรรม และศาสนาอิสลาม (ดาศีกา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักศาสนศึกษาและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

เมื่อเกิดวิกฤตความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ครูถูกทำร้าย โรงเรียนถูกเผา เป็นจำนวนมาก จากการสำรวจข้อมูลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ จังหวัดสงขลา ตั้งแต่วันที่ 4 มกราคม – 31 ธันวาคม 2550 มีเหตุความรุนแรงเกิดขึ้น 9,379 ครั้ง เป็นเหตุการณ์ที่มีผู้ได้รับผลกระทบ 5,253 ครั้ง จำนวน 9,868 คน นราธิวาส 4,251 คน ยะลา 2,668 คน ปัตตานี 2,361 คน และสงขลา 568 บาดเจ็บ 5,404 เสียชีวิต 2,757 ในจำนวนนี้มีเด็กต่ำกว่า 15 ปี หรือต่ำกว่า 318 คน เสียชีวิต 57 บาดเจ็บ 261 ทำให้เด็ก 1748 เป็นกำพร้า มีหญิงม่ายเพิ่มขึ้น 1037 (ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ศวชค., 2551:15) จังหวัดนราธิวาสมีผู้ได้รับผลกระทบสูงกว่าจังหวัดยะลา ปัตตานี และสงขลา ผลกระทบดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปีการศึกษา 2548 – 2552 จากข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏดัง ตาราง 1

ตาราง 1 คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระหว่างปีการศึกษา 2548 – 2552 จากข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	คะแนนเฉลี่ย (Mean) / ปีการศึกษา				
	2548	2549	2550	2551	2552
สงขลา	29.56	30.72	39.07	38.44	36.84
สตูล	32.51	33.75	33.99	32.99	32.25
ยะลา	30.73	31.58	31.84	30.80	30.30
ปัตตานี	30.73	31.35	31.64	30.58	29.16
นราธิวาส	30.43	31.49	31.38	30.37	29.23
ระดับชาติ	36.32	37.01	37.14	36.33	35.02

แนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยจังหวัดนราธิวาสลดลงส่งผลกระทบต่อ การจัดการศึกษาในจังหวัดนราธิวาส

ในฐานะที่การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคง จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เหมาะกับบริบทของจังหวัด นราธิวาสและพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่เน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ กำหนด พื้นที่ของตำบลเป็นฐาน ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้การจัดการศึกษาท่ามกลาง

ความไม่สงบยังคงดำเนินต่อไปพร้อมกับแก้ปัญหาความไม่เข้าใจในความหลากหลาย และความแตกต่างของวัฒนธรรมและศาสนาการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้จึงต้องมีการพัฒนา การเรียนรู้ในโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามทัศนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นราธิวาสเขต 1 (พ.ศ. 2555 – 2560) โดยใช้การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research หรือ Ethnography) EFR

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 ในช่วงระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2555 – 2560)
2. เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 ในช่วงระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2555 – 2560)

ความสำคัญและประโยชน์ของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ซึ่งผลการวิจัยมีความสำคัญและประโยชน์ดังนี้

1. สามารถศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของ นักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นราธิวาสเขต 1 ในช่วงระยะเวลา 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2555 – 2560)
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 1
3. ทำให้ผู้ที่สนใจได้แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษา แนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามทัศนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นราธิวาสเขต (พ.ศ. 2555 – 2560) ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ไว้ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 ดังต่อไปนี้

ผู้บริหารการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1

ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นราธิวาสเขต 1

ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

นราธิวาส เขต 1

คณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 ดังต่อไปนี้

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 จำนวน 1 คน

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 1 จำนวน 1 คน

ผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 จำนวน 10 คน

ครูผู้สอนที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 จำนวน 10 คน

คณะกรรมการสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 จำนวน 10 คน รวมทั้งหมดจำนวน 32 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การจัดสื่อการเรียนรู้

การวัดผลประเมินผล

บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวโน้ม หมายถึง แนวทางที่คาดว่าจะเป็นไปได้ หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1
2. การพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง การปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดสื่อการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ และบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น
3. การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดหมวดประสบการณ์ที่ได้ออกแบบโดยมีจุดหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีความเป็นไทยและมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ประกอบด้วยสองส่วนคือหลักสูตรแกนกลาง และหลักสูตรท้องถิ่น โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการที่จะทำให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองบรรลุตามจุดประสงค์ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของนักเรียนสามารถพัฒนานักเรียนได้เต็มตามศักยภาพ
5. การจัดสื่อการเรียนรู้ หมายถึง การนำเอาสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวนักเรียนมาใช้เพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาความรู้ ทักษะ เกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้
6. การวัดผลประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณภาพของนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อประเมินความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยใช้เครื่องมือและเกณฑ์การวัดที่หลากหลายเหมาะสมกับนักเรียนเน้นการประเมินเพื่อพัฒนาตามสภาพจริง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การร่วมกิจกรรม การทดสอบตามความเหมาะสม
7. บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถปฏิบัติหน้าที่ เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน

8. ทักษะ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีเหตุผลเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 1

9. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่หรือส่งเสริมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1

10. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐบาลสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอศรีสาคร อำเภอธารโต อำเภอตากใบ และอำเภอสุไหงโกทิงค ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1

11. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาสเขต 1 หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยแบ่งพื้นที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ของจังหวัดนราธิวาสเขต 1 ครอบคลุมพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอศรีสาคร อำเภอธารโต อำเภอตากใบ และอำเภอสุไหงโกทิงค

12. การวิจัยตามแนว อี เอฟ อาร์ (Ethnographic Future Research) หมายถึง เทคนิคการวิจัยอนาคตที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่ขึ้นนำการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยภาพอนาคตที่เป็นทางเลือก 3 ภาพ และเรียงลำดับกันไป คือภาพอนาคตในทางที่ดี ภาพอนาคตในทางไม่ดี และภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด นำภาพอนาคตทั้งสามมาสรุปเป็นแนวโน้มในอนาคตที่ผู้ให้สัมภาษณ์คาดว่ามีโอกาสเกิดขึ้น